
Κύκλος Ποιότητας Ζωής

ΠΟΡΙΣΜΑ

(Ν. 3094/2003 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, Άρθρο 3 § 5)

ΘΕΜΑ

Πολιτιστική και περιβαλλοντική υποβάθμιση της περιοχής των Μετεώρων

Συνήγορος του Πολίτη:

Αντρέας Ποττάκης

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη:

Ιωάννης Π. Σαγιάς

Ειδικοί Επιστήμονες :

Αντωνίνα Παπαθανάσογλου

Μαρία Μυρτώ Παινέση

Ιούλιος 2019

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

30 Ιουλίου 2019

Αριθμ. Πρωτ.: 229796/38516/2019

Προς τους Υπουργούς

Πολιτισμού & Αθλητισμού

Κυρία Λίνα Μενδώνη

Περιβάλλοντος & Ενέργειας

Κύριο Κώστα Χατζηδάκη

Θέμα:

Πολιτιστική και περιβαλλοντική υποβάθμιση της περιοχής των Μετεώρων

Αξιότιμοι κ.κ. Υπουργοί,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 103 παρ. 9 του Συντάγματος και το Ν. 3094/2003 (Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις), εξέτασε αναφορά πολιτών με πολλά επιμέρους αιτήματα (υπ' αριθμ. πρωτ.: 229796/2017) σχετικά με ζητήματα πολιτιστικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης της περιοχής των Μετεώρων. Δεδομένου ότι στο άρθρο 4 παρ. 6 του ως άνω νόμου προβλέπεται ότι «...ο Συνήγορος του Πολίτη μετά το πέρας της έρευνας εφόσον το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, μπορεί να συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό και τις αρμόδιες υπηρεσίες...» η Αρχή προβαίνει στη σύνταξη του παρόντος πορίσματος το οποίο γνωστοποιείται, διαβιβάζεται και κοινοποιείται αρμοδίως.

1. ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε αναφορές πολιτών που καταλάμβαναν ευρύ φάσμα περιβαλλοντικών θεμάτων για την περιοχή των Μετεώρων. Η Αρχή ανέλαβε την εξέταση των ζητημάτων απευθυνόμενος στη διοίκηση, ζητώντας από αυτήν την τήρηση των νόμιμων διαδικασιών.

Τα θέματα που θίγονταν εν συντομία ήταν αυθαίρετες οικοδομικές εργασίες σε Ιερές Μονές, εκχέρσωση εκτάσεων, εργασίες επί του οδικού δικτύου, διαρροή λυμάτων και απόρριψη αποβλήτων.

Η Αρχή, στοχεύοντας στην επίλυση των ζητημάτων, ερεύνησε το νομικό καθεστώς που διέπει την περιοχή των Μετεώρων σε συνδυασμό με τις ειδικότερες διατάξεις προστασίας του περιβάλλοντος, παρευρέθηκε, δια των εκπροσώπων του σε δύο (2) συσκέψεις με τις αρμόδιες υπηρεσίες και απηύθυνε έγγραφα ερωτήματα προς τις αρμόδιες υπηρεσίες, ζητώντας την άμεση αντιμετώπιση του θέματος με τη λήψη κατάλληλων μέτρων.

Η διοίκηση, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, ανταποκρίθηκε, μέχρι σήμερα, σε μικρότερο ή σε μεγαλύτερο βαθμό χωρίς, εντούτοις, να έχουν πραγματοποιηθεί όλες οι νόμιμες ενέργειες. Κατά τη διάρκεια της έρευνας αποτυπώθηκαν θέματα ανεπαρκούς προστασίας του εν λόγω χώρου.

2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ:

A. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΕΤΕΩΡΩΝ

Τα Μετέωρα έχουν κηρυχθεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους (ΑΤ3010036) και έχουν χαρακτηριστεί ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας, ενώ έχει θεσπισθεί και Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για τα πουλιά (GR1440003 και GR1440005) στο πλαίσιο της οδηγίας Natura 2000. Για την περιοχή του δικτύου Natura 2000 GR 1440005 έχει εκπονηθεί Σχέδιο Δράσης στο πλαίσιο του έργου «Πρόγραμμα επαναξιολόγησης 69 Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας. Σύμβαση σχεδίων δράσης για την προστασία των ειδών προτεραιότητας». Εκτός από περιοχή ΖΕΠ η εν λόγω περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) με κωδικό GR 1440003 και ονομασία «Αντιχάσια όρη – Μετέωρα». Έχει εκπονηθεί Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη, η οποία, όμως, με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΕΝ/ΔΠΒΕΔΑ/15327/1131/19.10.17 έγγραφο του Τμήματος Βιοποικιλότητας του ΥΠΕΝ, ενημερωθήκαμε ότι δεν είχε ακόμα εγκριθεί. Έχει χαρακτηριστεί, επίσης, ως Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (ΣΠΠ) με κωδικό IBA GR053.

Η περιοχή των Μετεώρων έχει αποτυπωθεί από το ΙΓΜΕ στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου προγράμματος ΕΣΠΑ «Γεωλογική πολυθεματική χαρτογράφηση σε στρατηγικές και επιχειρησιακές κλίμακες για επιλογές αναπτυξιακών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών στόχων (ΓΕΩΧΑΡΤ)» και συγκεκριμένα με το Υποέργο «Γεώτοποι, Γεωδιαδρομές, υποδομή για Γεωπάρακα και

ένταξη τους στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων UNESCO (ΓΕΩΠΑ)» ως γεώτοπος, που περιλαμβάνει γεωμορφές θαλάσσιας διάβρωσης, μορφές αποσάθρωσης – εξαλλοίωσης, καθώς και γεωιστορικές θέσεις.

Με το ΒΔ του 1921 (ΦΕΚ 68/Α/26.4.1921) οι Ιερές Μονές των Μετεώρων κηρύχθηκαν ως προέχοντα βυζαντινά μνημεία και με την ΥΑ 6533/25.05.62 ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία. Με την ΥΑ 10977/16-5-1967 - ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967 «Περί χαρακτηρισμού ιστορικών μνημείων κλπ.» η περιοχή των Μονών των Μετεώρων περιλαμβανομένου του οικισμού Καστράκι Καλαμπάκας και του συνολικού τοπίου που περιλαμβάνει τους χαρακτηριστικούς βράχους των Μετεώρων χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό μνημείο.

Το 1995 με την ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/38963/1037/9-8-1995 (ΦΕΚ 742/Β/28-8-1995) πραγματοποιήθηκε η οριοθέτηση αδόμητης ζώνης Α στον αρχαιολογικό χώρο των Μετεώρων. Με βάση την ανωτέρω ΥΑ, στη ζώνη Α απαγορεύεται η διάνοιξη οδών πέραν των υφισταμένων, και για τις Μονές που υφίσταντο και λειτουργούσαν εντός των ορίων της ζώνης απαιτείτο γνωμοδότηση του ΚΑΣ για τα ακόλουθα έργα:

α. Συντήρησης, στερέωσης και αποκατάστασης των υφισταμένων ήδη κτηρίων των Ιερών Μονών,

β. Τα απαραίτητα αναγκαία έργα για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, καθώς και των μοναζόντων και μοναζουσών.

Ακολούθως, με την ΥΑ ΥΠΑΙΘΠΑ/ΓΓΠ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ ΤΑΧΜΑΕ/86695/20638/2984/313/20-8-2012 - ΦΕΚ 290/ΑΑΠ/13-9-2012 εγκρίθηκε η αναοριοθέτηση της ζώνης Α' και οριοθετήθηκε η ζώνη Β' προστασίας του αρχαιολογικού χώρου των Μετεώρων.

Ειδικότερα, εντός της Ζώνης Α' Απολύτου Προστασίας ισχύουν οι εξής όροι :

1. Δεν επιτρέπεται καμία εργασία στα υφιστάμενα κτήρια των μονών και στο περιβάλλον τους, χωρίς να έχει εξασφαλιστεί προηγουμένως η έγκριση από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α., σύμφωνα με το άρθρο 13 του Ν. 3028/2002.
2. Οι δασικές εκτάσεις εντός της ζώνης πρέπει να διατηρήσουν τον υφιστάμενο χαρακτήρα τους. Σε περίπτωση αναδάσωσης ή εκτέλεσης έργου προστασίας του δάσους, απαιτείται η σύμφωνη γνώμη των αρμόδιων υπηρεσιών του Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α. Περαιτέρω, δεν επιτρέπεται η κοπή δέντρων χωρίς την έγκριση από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α.
3. Στις γεωργικές εκτάσεις επιτρέπονται μόνον ανοιχτές καλλιέργειες.
4. Δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση ποιμνιοστασίων.
5. Δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση λυόμενων οικίσκων και τροχοβιλίων.
6. Δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση αιολικών σταθμών, φωτοβολταϊκών σταθμών και κεραιών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας.
7. Δεν επιτρέπεται η οποιαδήποτε αλλοίωση του εδάφους ή η εγκατάσταση οποιασδήποτε κατασκευής.
8. Σε νομίμως υφιστάμενα κτίσματα επιτρέπεται μόνο η συντήρηση και η επισκευή τους για λόγους χρήσης και υγιεινής, ενώ απαγορεύεται οποιαδήποτε επέκταση (καθ' ύψος ή κατ' έκταση), συμπεριλαμβανομένων και των παλιών μικρών αγροτικών κτισμάτων.
9. Επιτρέπεται η περίφραξη των αγροτεμαχίων με απλό συρματοπλέγμα μέγιστου ύψους 1,50μ. χωρίς την κατασκευή τοιχίων, μετά την έγκριση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α.
10. Δεν επιτρέπεται η διάνοιξη νέων οδών, καθώς και οποιαδήποτε διαπλάτυνση των υφιστάμενων οδών, εκτός για τις ανάγκες πυροπροστασίας των μνημείων. Επιτρέπεται μόνο η συντήρηση αυτών, κατόπιν εγκρίσεως από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α.

Με το ν. 2351/95, εξάλλου, η περιοχή των Μετεώρων αναγνωρίστηκε ως ιερή με σκοπό την προστασία των μνημείων και των κειμηλίων που βρίσκονται σ' αυτά, καθώς και τη διασφάλιση του ιδιαίτερου θρησκευτικού της χαρακτήρα. Εντούτοις, η εν λόγω αναγνώριση δεν πρέπει να θίγει την

προστασία της περιοχής ως μνημείου, τόπου και αρχιτεκτονικού συνόλου όπως αυτό προστατεύεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση της Γρανάδας (3.10.1985) για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης, η οποία έχει κυρωθεί με τον ν. 2039/1992. Ειδικότερα, στο άρθρο 3 του ν. 2351/95 αναφέρονται τα εξής: «Με την επιφύλαξη των διατάξεων για την έκδοση οικοδομικών αδειών, όπως ισχύουν κάθε φορά, η ανέγερση, η προσθήκη, η κατεδάφιση, η συντήρηση, η επισκευή, η μετασκευή και η εσωτερική ή εξωτερική διαρρύθμιση οικοδομημάτων στην ιερή περιοχή των Μετεώρων επιτρέπεται μόνο μετά από προηγούμενη άδεια, που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού μετά από γνώμη του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου. Προκειμένου για τους λατρευτικούς χώρους των Ιερών Μονών των Μετεώρων η άδεια χορηγείται μετά από σύμφωνες αποφάσεις της Σύναξης των Ιερών Μονών των Μετεώρων και του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου».

Τέλος, τα Μετέωρα έχουν χαρακτηρισθεί ως μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς από την UNESCO το 1988¹.

B. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ:

1. Περιβαλλοντική Προστασία οικότοπου/ γεώτοπου – Προστασία Τοπίου:

Κατά τις διατάξεις του άρθρ. 24 παρ.1 Συντ., η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα.

Με βάση το άρθρ. 19 του ν. 1650/86 όπως αυτό ισχύει, είναι δυνατός ο καθορισμός ειδικότερων όρων και περιορισμών δόμησης, χρήσεων γης, καθώς και κάθε άλλου ζητήματος που αφορά στην προστασία και οικολογική διαχείριση των ΖΕΠ με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, σε εφαρμογή ειδικής έκθεσης. Ειδικότερα για τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) ισχύουν οι όροι και περιορισμοί της ΚΥΑ Η.Π.37338/1807/Ε.103/1-9-2010 (ΦΕΚ 1495/Β'/6-9-2010) όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ Η.Π.8353/276/Ε103/17-02-2012 (ΦΕΚ415/Β'/23-2-2012)². Σύμφωνα με το άρθρ. 5 παρ. 1:

¹ <https://whc.unesco.org/en/list/455/>

² Σύμφωνα με το άρθρ. 5 παρ. 1: «Για την προστασία και διατήρηση των ΖΕΠ και για την αποφυγή της ρύπανσης ή της υποβάθμισης των οικοτόπων των ειδών καθώς και τις επιζημιες για τα πτηνά οχλήσεις, λαμβάνεται κάθε αναγκαίο και ενδεδειγμένο μέτρο που αναφέρεται κυρίως: α) στη δυνατότητα χαρακτηρισμού των ΖΕΠ ως εθνικά πάρκα ή προστατευόμενα τοπία ή περιοχές οικοανάπτυξης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τα κριτήρια των άρθρων 18 (παρ. 3, περ.3,4 και 5) και 19 (παρ. 3,4 και 5) του Ν.1650/86, με την έκδοση των προβλεπόμενων στο άρθρο 21 του νόμου αυτού προεδρικών διαταγμάτων, β) στη δυνατότητα σύνταξης και έκδοσης Κανονισμών Διοίκησης και Λειτουργίας ή Σχεδίων Διαχείρισης σύμφωνα με τα άρθρα 18 (παρ.5) και 21 Ν.1650/86, όπως ισχύουν, ή με άλλες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, όπως του Ν. 998/79, του Ν.Δ.996/71 και του Ν.Δ. 86/69 (και ιδίως του άρθρου 254 για την δημιουργία Καταφυγίων Άγριας Ζωής, όπως έχει τροποποιηθεί από τον Ν. 2637/98), γ) στη δυνατότητα σύστασης ειδικών υπηρεσιών για την παρακολούθηση και την αποτελεσματικότερη προστασία των ΖΕΠ όπως προβλέπεται στο άρθρο 15 του Ν. 2742/99, όπως ισχύει, ή σε άλλες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας (εθνικής και κοινοτικής), δ) στις οικονομικές ρυθμίσεις που προβλέπονται στο άρθρο 22 του Ν. 1650/86 ή σε άλλες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, ε) στη λήψη προληπτικών μέτρων και μέτρων αποκατάστασης κατ' εφαρμογή του Π.Δ.148/2009, στ) στη δυνατότητα σύνταξης Σχεδίων Διαχείρισης για τα είδη χαρακτηρισμού, σύμφωνα με το άρθρο 18 (παρ. 5, εδ. β) του Ν.1650/86. ζ) στη λήψη άλλων αναγκαίων κανονιστικών, διοικητικών ή συμβατικών μέτρων που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των ως άνω ειδών για τα οποία ορίστηκαν οι ΖΕΠ, η) στη λήψη οριζόντιων- ενιαίων νομοθετικών μέτρων προστασίας και διαχείρισης, για όλες ή για ομάδες ΖΕΠ». Επίσης, στην παρ. 3 του άρθρ. 5 της ανωτέρω ΚΥΑ αναφέρεται: «3.1. Κάθε έργο ή δραστηριότητα, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση μιας ΖΕΠ, το οποίο όμως είναι δυνατόν να την επηρεάζει σημαντικά, καθ'αυτό ή από κοινού με άλλα έργα ή δραστηριότητες, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης της εν λόγω ΖΕΠ. 3.2 Για κάθε έργο ή δραστηριότητα για το οποίο προβλέπεται η έγκριση περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 3 και 4 Ν. 1650/86, όπως ισχύουν, η εκτίμηση των επιπτώσεων στη ΖΕΠ γίνεται κατά την διαδικασία προκαταρκτικής εκτίμησης και αξιολόγησης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του έργου ή δραστηριότητας, κατά τις κείμενες διατάξεις, συνεκτιμώντας τα σχετικά ορνιθολογικά στοιχεία τα οποία υποχρεωτικά οφείλει να υποβάλλει ο ενδιαφερόμενος. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στην ΖΕΠ η αρμόδια αρχή συμφωνεί για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας μόνον εφόσον δεν επέρχονται σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία και στην ακεραιότητα της ΖΕΠ. 3.3. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα έργο ή δραστηριότητα

Η περιοχή των Μετεώρων είναι γεώτοπος και αποτελεί γεωμορφολογική δομή παγκοσμίου μοναδικότητας και ενδιαφέροντος. Οι γεώτοποι δεν αποκαθίστανται και δεν αναπληρώνονται αν καταστραφούν και ως εκ τούτου πρέπει η πολιτεία να στοχεύει στη γεωδιατήρηση, δηλαδή στη διατήρηση της γεωπικιολότητας. Τα θεσμικά μέτρα προστασίας του γεωπεριβάλλοντος βασίζονται, κυρίως, στον ν. 3937/11 ο οποίος τροποποίησε τον ν. 1650/86. Στις νεότερες διατάξεις υπογραμμίζεται η αυταξία ενός σχηματισμού, η εγγενής γεωλογική και γεωμορφολογική αξία του, ανεξαρτήτως εάν συμβάλλει στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία φυσικών πόρων ή εάν έχει επιστημονική αξία. Επίσης, στο αρθρ. 2 παρ. 2 του ν. 3937/11, δίνεται ο ορισμός του γεωτόπου και η προστασία τους εντάσσεται (άρθρ. 19 του ν. 1650/86) τόσο στα προστατευόμενα τοπία, όσο και στους προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς. Συγκεκριμένα στο τροποποιημένο αρθρ. 18 παρ. 2 του ν. 1650/86 ορίζεται: «*Χερσαίες, υγροτοπικές, θαλάσσιες ή μεικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης λόγω της οικολογικής, βιολογικής, γεωλογικής, γεωμορφολογικής, εν γένει επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους*».

Το 2010, με το ν. 3827/10, τέθηκε σε ισχύ στην Ελλάδα η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου ή Σύμβαση της Φλωρεντίας. Το Συμβούλιο της Ευρώπης όρισε ως τοπίο την περιοχή που αντιλαμβάνεται ο άνθρωπος ως «*αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης φυσικών και /ή ανθρωπογενών παραγόντων*». Αντίστοιχα, η προστασία του τοπίου επιτυγχάνεται μέσα από δράσεις για να συντηρηθούν και να διατηρηθούν τα σημαντικά ή ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που δικαιολογούνται από την αξία του ως κληρονομιάς, η οποία πηγάζει από τη φυσική του διαμόρφωση και/ή από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Στο σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα αναγνωρίζεται ότι τα τοπία αντικατοπτρίζουν, μεταξύ άλλων, την αλληλεπίδραση ανθρώπων και φύσης και αποτελούν σημαντικό μέρος της ποιότητας ζωής των ανθρώπων, συμβάλλοντας στην ευημερία τους. Η Πολιτική του Τοπίου προβλέπεται να ενσωματωθεί σε όλες τις τομεακές πολιτικές και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση του τοπίου εκτός προστατευόμενων περιοχών, αλλά και στη διατήρηση των γεωτόπων και της παλαιοντολογικής βιοποικιλότητας.

Σύμφωνα, εξάλλου, με την 187/03 γνωμοδότηση του ΝΣΚ και το υπ' αριθμ.: 2213/02 γνωμοδοτικό έγγραφο του ΥΠΠΟ οι τόποι που έχουν υπαχθεί στην προστασία του ΥΠΠΟ ως «*ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους*» εξακολουθούν να διέπονται από αυτό το καθεστώς, μέχρις ωστόσο εκδοθούν άλλες νεότερες πράξεις με βάση το αρθρ. 31 του ν. 1650/86. Ειδικότερα, στην παρ. 5 του αρθρ. 19 του ν. 1650/86 ως ισχύει ορίζεται ότι: «*Για τα ήδη κηρυγμένα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με απόφαση Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, ρυθμίζονται οι όροι ένταξής τους*».

2. Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς

Σύμφωνα με το άρθρ. 10 παρ. 1 του ν. 3028/02 «*Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο, η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του*». Επίσης, στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου ορίζεται: «*Η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης, η τοποθέτηση τηλεπικοινωνιακών ή άλλων εγκαταστάσεων, η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον αρχαίου επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη αυτού λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της επιχείρησης ή της εργασίας», ενώ η παρ. 4 συμπληρώνει: «*για κάθε εργασία, επέμβαση ή αλλαγή χρήσης σε ακίνητα μνημεία, ακόμη και αν δεν επέρχεται κάποια από τις συνέπειες της παραγράφου**

πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, η αρμόδια αρχή λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του δικτύου NATURA 2000».

1 σε αυτά, απαιτείται έγκριση που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου». Περαιτέρω, στο άρθρ. 56 του αρχαιολογικού νόμου προβλέπεται ότι «Όποιος καταστρέφει, βλάπτει, ρυπαίνει, καθιστά ανέφικτη ή δυσχερή τη χρήση ή αλλοιώνει τη μορφή μνημείου ή ανήκοντος σε συλλογή μουσείου πολιτιστικού αγαθού ή πολιτιστικού αγαθού που έχει τοποθετηθεί σε ανοικτό ή κλειστό δημόσιο, δημοτικό ή κοινόχρηστο χώρο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη. Αν το μνημείο ανήκει στο δράστη επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι τριών (3) ετών...». Αντίστοιχα στο άρθρ. 67 αναφέρεται ότι ο κύριος, ο νομέας ή ο κάτοχος μνημείου, ο οποίος εκτελεί πλημμελώς τις υποχρεώσεις του για φύλαξη, διατήρηση ή συντήρησή του και έτσι εκθέτει το μνημείο σε κίνδυνο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών (3) ετών.

3. Διαχείριση αποβλήτων - ΑΕΚΚ

Η ΚΥΑ 50910/2727/2003, «Μέτρα και Όροι για τη Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων - Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης», σε συμμόρφωση με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, απαγόρευσε την ανεξέλεγκτη διάθεση και απόρριψη στερεών αποβλήτων (αρ. 10, παρ. 2). Στο εν λόγω άρθρο ορίζεται: «Σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που προκαλούν οποιαδήποτε ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος ή παραβαίνουν τις διατάξεις του παρόντος ή των κατ' εξουσιοδότησή του εκδιδόμενων διαταγμάτων ή υπουργικών αποφάσεων ή αποφάσεων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή της Περιφέρειας, ανεξάρτητα από την αστική ή ποινική ευθύνη, επιβάλλεται ως διοικητική κύρωση πρόστιμο από πεντακόσια (500) μέχρι δύο εκατομμύρια (2.000.000) ευρώ». Επιπλέον, στο άρθρο 37 του ν. 4042/12 προβλέπεται η επιβολή ποινικών κυρώσεων κατά το αρθρ. 28 του ν. 1650/86 σε περίπτωση πρόκλησης βλάβης του περιβάλλοντος από παράνομη απόρριψη αποβλήτων. Περαιτέρω, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. C-387/97 απόφαση του ΔΕΚ (Case C-387/97 Commission v Greece) η παραμονή μιας πηγής ρύπανσης και υποβάθμισης του περιβάλλοντος για μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να λαμβάνεται κανένα μέτρο από τις συναρμόδιες υπηρεσίες, αποτελεί υπέρβαση της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το αρθρ. 186 παρ. ΣΤ αριθμ. 21 και 22 του ν. 3852/10 η Περιφέρεια είναι αρμόδια για τον έλεγχο τήρησης περιβαλλοντικών όρων, προς εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος, κατά το άρθρο 26 του ν. 1650/1986 και για την επιβολή προστίμων για θέματα προστασίας περιβάλλοντος, κατά τις προβλέψεις των άρθρων 30 του ν. 1650/1986 και 4 του ν. 3010/2002.

Σύμφωνα, εξάλλου, με την ΚΥΑ 36259/1757/2010 (αρθρ. 3 παρ. 9), τα Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης αναλαμβάνουν τις εργασίες συλλογής, μεταφοράς, προσωρινής αποθήκευσης, επαναχρησιμοποίησης, επεξεργασίας και αξιοποίησης ΑΕΚΚ. Σύμφωνα με το αρθρ. 7 της ως άνω ΚΥΑ για τα ιδιωτικά έργα, τα Στοιχεία Διαχείρισης των Αποβλήτων (ΣΔΑ) υποβάλλονται από τον διαχειριστή στις αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες μαζί με άλλα δικαιολογητικά που απαιτούνται για τη χορήγηση ή αναθεώρηση των σχετικών αδειών για ανέγερση κτιρίων, κατεδαφίσεις, επισκευές, τοποθέτηση κάδων σε δημόσιους χώρους κλπ.

Περαιτέρω, οι Δήμοι, με βάση το άρθρ. 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, υποχρεούνται να μεριμνούν για την καθαριότητα των κοινόχρηστων χώρων.

Ως προς τον καθαρισμό ιδιόκτητων οικοπέδων, σύμφωνα με το αρθρ. 94 παρ.1 περ. 26 του ν. 3852/10 το οποίο τροποποίησε το άρθρ. 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων στις αρμοδιότητες των ΟΤΑ Α' βαθμού ανήκει: «Η μέριμνα, σύμφωνα με τις ισχύουσες πυροσβεστικές διατάξεις, για την τήρηση των υποχρεώσεων καθαρισμού, από τους ιδιοκτήτες, νομείς, και επικαρπωτές, των οικοπεδικών και λοιπών ακάλυπτων χώρων, που βρίσκονται εντός πόλεων, κωμοπόλεων και οικισμών και σε απόσταση μέχρι 100 μέτρων από τα όριά τους, **καθώς και η υποχρέωση αυτεπάγγελτου καθαρισμού από τους δήμους, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των υπόχρεων.** Σε βάρος εκείνων που δεν συμμορφώνονται επιβάλλεται πρόστιμο πενήντα (50) λεπτών, ανά τετραγωνικό μέτρο του οικείου χώρου, το οποίο και αποτελεί έσοδο του οικείου δήμου, βεβαιούται εις βάρος τους η ισόποση σχετική δαπάνη του δήμου προς καθαρισμό και υποβάλλεται μήνυση για το αδίκημα του άρθρου 433 του Ποινικού Κώδικα».

5. Δίκτυο αποχέτευσης

Σύμφωνα με το αρθρ. 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, στην αρμοδιότητα των Δήμων ανήκει η καθαριότητα όλων των κοινόχρηστων χώρων της εδαφικής τους περιφέρειας, η αποκομιδή και διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού και η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία των κοινόχρηστων χώρων.

3) ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ – ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Προκειμένου ο ΣτΠ να ενημερωθεί για τις απόψεις και ενέργειες των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, απευθύνθηκε εγγράφως - αποστέλλοντας συνολικά έξι έγγραφα - προς τις συναρμόδιες υπηρεσίες. Έτσι απεστάλησαν έγγραφα στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Τρικάλων, στη Δ/ση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού, στη Δ/ση Μελετών και Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτιρίων του ΥΠΠΟΑ, στον Δήμο Καλαμπάκας, στην Υπηρεσία Δόμησης Καλαμπάκας, στη Δ/ση Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας, καθώς και στη Δ/ση Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας της ΠΕ Τρικάλων Περιφέρειας Θεσσαλίας, στο Τμήμα Τεχνικών Έργων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στον Αντιπεριφερειάρχη Περιβάλλοντος Θεσσαλίας, στον Αντιπεριφερειάρχη Π.Ε. Τρικάλων, στην ΠΕΑΠΖ Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας, στο Δασαρχείο Καλαμπάκας, στη Δ/ση Βιοποικιλότητας, Εδάφους και Διαχείρισης Αποβλήτων του ΥΠΕΝ και στον Ελληνικό Οργανισμό Ανακύκλωσης (ΕΟΑΝ).

Περαιτέρω, η Αρχή, προκειμένου να διαμορφώσει ολοκληρωμένη άποψη επί του θέματος, πραγματοποίησε αυτοψία στην περιοχή των Μετεώρων και σχετική σύσκεψη με τις υπηρεσίες της διοίκησης στα Τρίκαλα, στις 30.03.18.

Παρακάτω αναφέρονται αναλυτικά τα επιμέρους ζητήματα, η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη και η ανταπόκριση της διοίκησης:

1) Διαρροή λυμάτων – Απόρριψη αποβλήτων

Με αίτηση των αναφερόμενων προς τη Δ/ση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων καταγγέλθηκε διαρροή λυμάτων από αποχέτευση που βαίνει παράλληλα με το μονοπάτι που βρίσκεται μεταξύ των Μονών Μεγάλου Μετεώρου, Βαρλάαμ και Αγ. Νικολάου. Επίσης, αναφερόταν ότι η αποχέτευση ήταν εκτεθειμένη σε πολλά σημεία και κινδύνευε να καταστραφεί από εργασίες που πραγματοποιούνταν στη Μονή Βαρλαάμ. Στην εν λόγω αίτηση η Εφορεία Αρχαιοτήτων Τρικάλων με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΟ/212542/137212/1221/19.06.17 έγγραφο της απάντησε τα εξής: *«Το αποχετευτικό δίκτυο των Μετεώρων υφίσταται εδώ και αρκετά χρόνια και κατασκευάστηκε πριν την ίδρυση της Εφορείας Αρχαιοτήτων με χωρική αρμοδιότητα τα Τρίκαλα. Έχει διαπιστωθεί η αναγκαιότητα επισκευής – συντήρησης και αναβάθμισης των εγκαταστάσεων του, ωστόσο μια τέτοια επέμβαση δεν αποτελεί αντικείμενο των Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού, αλλά του οικείου Δήμου και της Περιφέρειας. Οι εν λόγω φορείς, σε συνεργασία και με τη Μοναστική Κοινότητα, θα πρέπει να προθούν στη σύνταξη σχετικής μελέτης, η οποία θα υποβληθεί για γνωμοδότηση στο ΚΑΣ».*

Με έτερη σχετική αίτηση προς το ΥΠΠΟΑ, την Περιφέρεια Θεσσαλίας και το Δήμο Καλαμπάκας καταγγέλθηκε από τους πολίτες η ύπαρξη μεγάλης ποσότητας αποβλήτων και ΑΕΚΚ στην ευρύτερη περιοχή των μονών, αλλά και στη βάση του βράχου του Μεγάλου Μετεώρου, ακριβώς κάτω από την Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος. Επίσης, έγιναν διαμαρτυρίες για μολυσματικές καταστάσεις λόγω ανεπάρκειας του δικτύου αποχέτευσης της Μονής.

Επί του ζητήματος της διαρροής λυμάτων παρακαλέσαμε τον Δήμο Καλαμπάκας να μας ενημερώσει εάν η διέλευση των σωλήνων του αποχετευτικού δικτύου, από το συγκεκριμένο σημείο, προβλέπεται από συγκεκριμένη τεχνική μελέτη, καθώς και να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για την αποκατάστασή του. Από τη Δ/ση Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας της ΠΕ Τρικάλων

ζητήθηκε να διενεργήσει αυτοψία προκειμένου να διαπιστώσει την τυχόν δημιουργία μολυσματικών καταστάσεων.

Επίσης αναφορικά με την απόρριψη αποβλήτων ζητήσαμε από τη Δ/νση Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας, καθώς και από τη Δ/νση Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας της ΠΕ Τρικάλων να προβούν στις απαιτούμενες αυτοψίες και στην επιβολή κυρώσεων, εφόσον διαπιστωθεί περιβαλλοντική υποβάθμιση και δημιουργία εστιών μόλυνσης. Περαιτέρω, παρακαλέσαμε τον Δήμο Καλαμπάκας να προβεί στην απομάκρυνση των απορριμμάτων από τον χώρο, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις ανά ροή αποβλήτων. Τέλος, και εφόσον κατά τη διάρκεια της έρευνας, έγινε η διαπίστωση της ύπαρξης των αποβλήτων, ζητήσαμε από τη Δ/νση Περιβάλλοντος & Υδροοικονομίας της Π.Ε. Τρικάλων να μας γνωστοποιήσει εάν πραγματοποιήθηκε η απομάκρυνση των αποβλήτων και αν ελήφθη ενημέρωση σχετικά με τη χρήση του πλαστικού σωλήνα που εντοπίστηκε. Επίσης, ζητήσαμε να πληροφορηθούμε εάν επεβλήθησαν οι προβλεπόμενες κυρώσεις.

Το Τμήμα Περιβαλλοντικής Υγιεινής και Υγειονομικού Ελέγχου πραγματοποίησε την απαιτούμενη αυτοψία στον χώρο και με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 2372/17.10.17 έγγραφο απάντησε στον ΣτΠ ότι τόσο στα σημεία που επισημαίνονται όσο και στην ευρύτερη περιοχή των Μετεώρων δεν διαπιστώθηκαν τα αναφερόμενα περί της ύπαρξης ανθυγιεινών καταστάσεων με εμφανή σημεία διαρροής λυμάτων. Παράλληλα, στο υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/289990/208023/3869/1558/23.07.18 έγγραφο της Δ/νσης Βυζαντινών Αρχαιοτήτων αναφέρεται ότι για τη μελέτη «Αντικατάσταση του υφιστάμενου δικτύου ύδρευσης των Μονών Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (Μ. Μετέωρο) και Βαρλαάμ Μετεώρων», η υπηρεσία βρίσκεται σε επικοινωνία και συνεννόηση με τον μελετητή προκειμένου να γίνουν οι απαιτούμενες διορθώσεις και συμπληρώσεις, ώστε να αποσταλεί ο φάκελος προς εξέταση στο ΚΑΣ.

Η Αρχή έλαβε το υπ' αριθμ. πρωτ.: 3425/76008/01.08.17 έγγραφο του Τμήματος Περιβάλλοντος Υδροοικονομίας ΠΕ Τρικάλων το οποίο αφορά την: «Ανεξέλεγκτη διάθεση στερεών αποβλήτων και αποβλήτων εκσκαφών, κατασκευών και καταδεφίσεων στη βάση της Ι.Μ. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος – Μεγάλο Μετέωρο, του Δήμου Καλαμπάκας, της Π.Ε. Τρικάλων». Στο σώμα του εγγράφου αναφέρεται ότι εντοπίστηκαν στη νοτιοανατολική βάση του βράχου του Μ. Μετεώρου στερεά απόβλητα μεικτής φύσεως (ΑΕΚΚ – ΑΣΑ), τα οποία, κατά την κρίση της υπηρεσίας, προφανώς προήλθαν από την Ι.Μ. του Μ. Μετεώρου. Επίσης, διαπιστώθηκε, μετά από έρευνα, σχετικά με τα ανεπεξέργαστα αστικά λύματα που διέρχονταν από αγωγό, ότι αυτά οδηγούνται στην Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων της Καλαμπάκας.

Στο εν λόγω έγγραφο τάχθηκε προθεσμία 30 ημερών, στην Ι.Μ. Μεγάλου Μετεώρου και στον Δήμο Καλαμπάκας, για τον καθαρισμό της περιοχής από τα απόβλητα στην νοτιοανατολική άκρη του βράχου του Μεγάλου Μετεώρου. Κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης ακολούθησε το υπ' αριθμ. πρωτ.: 9738/220074/20.12.17 έγγραφο του Τμήματος Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας ΠΕ Τρικάλων στο οποίο, και σε συνέχεια παλαιότερων αυτοψιών και ενεργειών της υπηρεσίας αναφέρονται, εν συντομία, τα κάτωθι: α) Ουδείς από τους κληθέντες, με το υπ' αριθμ.: 3425/76008/01.08.17 έγγραφο, ήτοι η Ι.Μ. Μεγάλου Μετεώρου και ο Δήμος Καλαμπάκας απάντησαν είτε προφορικά είτε γραπτά, β) Μετά από επαναληπτική αυτοψία διαπιστώθηκε ότι δεν είχαν απομακρυνθεί τα στερεά απόβλητα και δεν έγινε καμία προσπάθεια αποκατάστασης της περιοχής, γ) Εξαιτίας της θέσης των αποβλήτων η αποκομιδή τους είναι ιδιαίτερα δύσκολη, δ) Ήταν αδύνατο να διαπιστωθεί τότε τελέστηκε χρονικά η πράξη της απόρριψης των αποβλήτων. Εκ των ανωτέρω η αρμόδια υπηρεσία αποφάσισε να μην προβεί σε περαιτέρω ενέργειες καταλογισμού ευθυνών και διοικητικών κυρώσεων στην Ι.Μ. Μεγάλου Μετεώρου και στον Δήμο Καλαμπάκας, λόγω αδυναμίας ακριβούς τεκμηρίωσης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο ανωτέρω έγγραφο ανέτεινε μεταξύ άλλων ότι δεν προκύπτει ότι είναι αναγκαίο να γνωρίζει η αρμόδια υπηρεσία τον χρόνο απόρριψης των αποβλήτων (κάτι το οποίο θα ήταν εκ των πραγμάτων αδύνατον στις περισσότερες των περιπτώσεων) και δεδομένου ότι καμία ενεργοποίηση δεν παρατηρήθηκε από τους υπευθύνους για την αποκομιδή τους, παρακάλεσε εκ νέου για την άμεση εισήγηση της υπηρεσίας για την επιβολή των αναλογουσών κυρώσεων στους υπαιτίους. Επίσης, ζητήθηκε να προταθούν λύσεις από την υπηρεσία για τον

καθαρισμό και την αποκατάσταση της περιοχής, ακόμα και αν απαιτείται ο συνδυασμός μηχανοκίνητων μέσων και χειρονακτικής εργασίας.

Κατά τη διάρκεια της σύσκεψης που πραγματοποιήθηκε στις 30.03.18, ενημερωθήκαμε από την αρμόδια υπηρεσία ότι τα απόβλητα απομακρύνθηκαν και επιδείχθηκε σχετικό φωτογραφικό υλικό. Εντούτοις, δεν διευκρινίστηκαν οι τρόποι με τους οποίους έγινε η απομάκρυνση καθώς και η διαχείριση των αποβλήτων, δεδομένου ότι σε προηγούμενο έγγραφο της αρμόδιας υπηρεσίας είχε διατυπωθεί ότι η αποκομιδή τους, λόγω της θέσης τους, ήταν ιδιαίτερα δυσχερής.

Τέλος, επισημαίνεται ότι ο Συνήγορος του Πολίτη απευθυνόμενος σχετικά με το ζήτημα της διαχείρισης των ΑΕΚΚ στον ΕΟΑΝ έλαβε το υπ' αριθμ. πρωτ.: 1670/22.08.17 έγγραφο, στο οποίο αναφέρεται ότι δεν υφίσταται, μέχρι σήμερα, εγκεκριμένο συλλογικό ή ατομικό σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης ΑΕΚΚ, ούτε και έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον προς τον ΕΟΑΝ, συνεπώς δεν είναι δυνατή η εναλλακτική διαχείριση των ΑΕΚΚ κατ' εφαρμογή των διατάξεων της ΚΥΑ 36259/1757/Ε103/2010. Ωστόσο, απαγορεύεται από τη γενικότερη νομοθεσία περί αποβλήτων η εγκατάλειψη, η απόρριψη και η ανεξέλεγκτη διαχείρισή τους.

2) Εκχερώσεις – εργασίες επί του οδικού δικτύου

Με αίτηση των πολιτών προς την ΕΦΑ Τρικάλων και τη Δ/ση Βυζαντινών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού καταγγέλλθηκαν εργασίες εκχερώσεων, καθώς και εργασίες νέας κατασκευής και βελτίωσης του οδικού δικτύου εντός του χώρου των Μετεώρων.

1. Εκχέρωση: Επί της καταγγελλόμενης εκχέρωσης σύμφωνα με το άρθρ. 2 της ΥΑ ΥΠΑΙΘΠΑ/ΓΓΠ/ΓΔΑΠΚ/ ΔΒΜΑ/ΤΑΧΜΑΕ/ 86695/20638/2984/313/20-8-2012 οι δασικές εκτάσεις εντός της ζώνης διατηρούν τον υφιστάμενο χαρακτήρα τους. Ως εκ τούτου, παρακαλέσαμε το Δασαρχείο Καλαμπάκας να μας ενημερώσει εάν η συγκεκριμένη έκταση, η οποία εκχερώθηκε (ανάμεσα στη Δούπιανη και το Άγιο Πνεύμα) προστατεύεται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας.

Ως απάντηση λάβαμε το υπ' αριθμ. πρωτ.: 3856/133714/23.08.17 έγγραφο του Δασαρχείου Καλαμπάκας, από το οποίο δεν προκύπτει καταπάτηση ή καταστροφή δασικών εκτάσεων, με βάση τα ερωτήματα που είχαν τεθεί από την Ανεξάρτητη Αρχή. Επίσης, η ίδια υπηρεσία μας ενημέρωσε, με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 4865/190587/05.12.17 έγγραφό της, ότι δεν διαπιστώθηκε καμία εκχέρωση έκτασης και ότι, στο πλαίσιο εφαρμογής του ετήσιου προγράμματος αντιτυρικής προστασίας, οι ιδιοκτήτες δασικού χαρακτήρα εκτάσεων υποχρεούνται στον καθαρισμό και συντήρηση του υφιστάμενου οδικού δικτύου αγροδασικών δρόμων.

2. Βελτίωση αγροτικής οδοποιίας στο Τ.Δ. Καστρακίου, Δ. Καλαμπάκας Π.Ε. Τρικάλων:

Γενικά αναφορικά με τη διάνοιξη νέων οδών η Αρχή επισήμανε ότι στο άρθρ. 10 της ΥΠΑΙΘΠΑ/ΓΓΠ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΑΧΜΑΕ/ 86695/20638/2984/313/20-8-2012 αναφέρεται ότι: «Δεν επιτρέπεται η διάνοιξη νέων οδών, καθώς και οποιαδήποτε διαπλάτυνση των υφιστάμενων οδών, εκτός για τις ανάγκες πυροπροστασίας των μνημείων. Επιτρέπεται μόνο η συντήρηση αυτών, κατόπιν εγκρίσεως από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α». Ως εκ τούτου, ζητήσαμε από τον Δήμο Καλαμπάκας και τη Δ/ση Τεχνικών Έργων της ΠΕ Τρικάλων να μας αποστείλουν τις σχετικές μελέτες για το συγκεκριμένο έργο με τα απαιτούμενα τοπογραφικά διαγράμματα και την ΕΦΑ Τρικάλων να ελέγξει, κατόπιν αυτοψίας, εάν υπήρξε ή όχι διαπλάτυνση του οδικού δικτύου σε περίπτωση που δεν δόθηκε έγκριση για ανάγκες πυροπροστασίας μνημείων.

Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/292325/189668/1597/27.09.17 έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων του ΥΠΠΟΑ, ενημερωθήκαμε ότι, ως προς το έργο «Βελτίωση αγροτικής οδοποιίας στο Τ.Δ. Καστρακίου, Δ. Καλαμπάκας Π.Ε. Τρικάλων» χορηγήθηκε έγκριση της υπηρεσίας με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 412/25.11.14 έγγραφο και έγινε επίβλεψη των εργασιών από αρμόδιο φύλακα αρχαιοτήτων, ενώ δεν προβλεπόταν καμία διάνοιξη.

Επί της ανωτέρω απαντήσεως της ΕΦΑ Τρικάλων η Ανεξάρτητη Αρχή απευθύνθηκε εγγράφως στη Δ/ση Βυζαντινών Αρχαιοτήτων ζητώντας να ενημερωθεί εάν για τη συντήρηση και

ασφαλτόστρωση τμήματος της αγροτικής οδού απαιτούνταν, βάσει του ειδικότερου προστατευτικού καθεστώτος της περιοχής, έγκριση από τις κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ, δεδομένου ότι στο υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/29235/189668/1597/27.09.17 έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων αναφέρεται ότι η επέμβαση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Βελτίωση Αγροτικής Οδοποιίας στο ΤΔ Καστρακίου, Δ. Καλαμπάκας ΠΕ Τρικάλων» δεν προκαλεί έμμεση βλάβη στα μνημεία και η μελέτη δεν διαβιβάστηκε στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου.

Ως απάντηση λάβαμε το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/110615/6022/1626/530/05.04.18 έγγραφο από την εν λόγω Δ/νση στο οποίο, μεταξύ άλλων, αναφέρεται ότι η ασφαλτόστρωση της αγροτικής οδού, η οποία αφορούσε σε πολύ μεγάλη έκταση και όχι σε αποκατάσταση κάποιου μικρού τμήματος του δρόμου, όπως σαφώς προκύπτει από το φωτογραφικό υλικό, **συνιστά μείζονα επέμβαση εντός της Ζώνης Α' του αρχαιολογικού χώρου των Μετεώρων και η σχετική μελέτη όφειλε να διαβιβαστεί προς εξέταση στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (ΚΑΣ)**. Επίσης, η ανωτέρω Δ/νση επεσήμανε με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/90340/62054/1041/429/04.07.19 έγγραφο ότι **είχε τονιστεί επανειλημμένα στην ΕΦΑ Τρικάλων ότι είναι επιβεβλημένη η προώθηση όλων ανεξαιρέτως των ζητημάτων που αφορούν επεμβάσεις εντός του θεσμοθετημένου αρχαιολογικού χώρου στην Κεντρική Υπηρεσία προς εξέταση από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (ΚΑΣ)**.

3. Βελτίωση του οδικού κυκλώματος των Μετεώρων στο Τμήμα Καστράκι – Ι.Μ. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος – Σημείο Θέας:

Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ ΕΦΑΤΡΙ/170955/109772/1052/14.06.17 έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων είχε απαντηθεί στον Συνήγορο ότι οι εργασίες για τη διαπλάτυνση και ανάπτυξη του οδικού δικτύου έξωθεν των Μονών με ανατινάξεις και εκριζώσεις βράχων και εκχερσώσεις δασικών εκτάσεων εγκρίθηκαν με την ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/63468/3231/25.07.05 μετά από γνωμοδότηση του ΚΑΣ στο πλαίσιο του έργου «Βελτίωση του οδικού κυκλώματος των Μετεώρων».

Από τον Συνήγορο του Πολίτη τονίστηκε ότι με βάση την ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/38963/1037/9-8-1995, η οποία ίσχυε κατά την έκδοση της ΥΑ που ενέκρινε την ανάπτυξη του οδικού δικτύου, στη ζώνη Α απαγορευόταν η διάνοιξη οδών πέραν των υφισταμένων και επιτρέπονταν τα απαραίτητα αναγκαία έργα για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, καθώς και των μοναζόντων και μοναζουσών. Ως εκ τούτου, ζητήθηκε από τη Δ/νση Τεχνικών Έργων της ΠΕ Τρικάλων να ενημερώσει εάν διανοίχθηκαν νέοι οδοί στο πλαίσιο του έργου «Βελτίωση του οδικού κυκλώματος των Μετεώρων στο Τμήμα Καστράκι – Ι.Μ. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος». Επίσης, ζητήθηκε πληροφόρηση για τους τρόπους με τους οποίους νομιμοποιήθηκε η μεταγενέστερη της εγκρίσεως του έργου, επέμβαση της Εφορείας Αρχαιοτήτων για τη φραγή του ανοίγματος στη θέση «Θέα» (Κ5 θέση στάθμευσης).

Η Δ/νση Τεχνικών Έργων της Π.Ε. Τρικάλων μας απέστειλε το υπ' αριθμ. πρωτ.: 3517/124819/06.10.17 έγγραφο της. Ειδικότερα, ως προς το ζήτημα της νομιμότητας του έργου «Βελτίωση του οδικού κυκλώματος των Μετεώρων στο Τμήμα Καστράκι – Ι.Μ. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος», παρατέθηκαν όλες οι απαιτούμενες εγκρίσεις των υπηρεσιών, ενώ η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων πραγματοποιήθηκε το 2007 και το 2010 με τις ΚΥΑ 132247/07 και 132877/10. Επίσης, προσκομίστηκαν η Άδεια Επέμβασης (αριθμ. πρωτ.: 847/35984/2011) για την κατασκευή του ανωτέρω έργου από τη Δ/νση Δασών Τρικάλων, καθώς και η υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/63468/3231/25.07.05 απόφαση Έγκρισης Βελτίωσης του οδικού κυκλώματος Μετεώρων από τον Υφυπουργό Πολιτισμού. Από τα σχετικά έγγραφα, και ιδίως από το υπ' αριθμ. πρωτ.: 2228/11 έγγραφο της 19^{ης} Εφορείας Αρχαιοτήτων, προκύπτει ότι διακόπηκαν (αριθμ. πρωτ.: 1413/61440/10.05.11) από την εν λόγω υπηρεσία οι εργασίες ολοκλήρωσης του ανοίγματος σε τοίχιο – πεζούλι και ράμπας από γαιώδη υλικά για πρόσβαση προς θέση θέας πλησίον της Ι.Μ. Αγ. Στεφάνου εκτός του χώρου της οδού. Ειδικότερα στο πρώτο εκ των προαναφερόμενων εγγράφων της 19^{ης} Εφορείας αναφέρεται: «... σας γνωρίζουμε ότι το άνοιγμα προς το βράχο – θέση «θέας», διαμορφώθηκε βάσει των σχεδίων της μελέτης, στο χώρο Κ5

στάθμευσης και βρίσκεται σε άμεση οπτική επαφή με την Ι. Μ. Αγ. Στεφάνου. Επειδή λόγω της μεγάλης επισκεψιμότητας και το ενδιαφέρον των προσκυνητών για φωτογραφικές λήψεις της μονής δημιουργούνται και οχλήσεις, παρακαλούμε όπως το άνοιγμα που διαμορφώθηκε κτισθεί με τον ίδιο τρόπο κατασκευής που ακολουθήθηκε για τον κατασκευασθέντα προστατευτικό τοίχο προκειμένου ν' αποφευχθούν τα ατυχήματα». Επίσης, με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/444030/293152/2441/19.12.17 έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων προς τον ΣτΠ σχετικά με τη φραγή του ανοίγματος στο σημείο θέασης (θέση στάθμευσης Κ5) αναφέρθηκε, εκ νέου, ότι αυτό αποφασίστηκε για να μη δημιουργούνται προβλήματα και οχλήσεις τόσο στο μνημείο όσο και στις μονάζουσες εξαιτίας του κινδύνου απόρριψης αντικειμένων, αλλά και της δημιουργίας θορυβωδών καταστάσεων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αντέτεινε ότι η φραγή του ανοίγματος έγινε κατά παράβαση της σχετικής μελέτης ήτοι δεν είναι νόμιμη, ακόμα και αν αιτιολογούνται οι λόγοι που αυτή πραγματοποιήθηκε. Για τους λόγους αυτούς ζητήθηκε η καθαίρεση της φραγής και η επαναφορά του σημείου στον αρχικό σχεδιασμό του, με την ράμπα η οποία προβλεπόταν σε συνεργασία με την Τεχνική Υπηρεσία της ΠΕ Τρικάλων. Ως προς την ουσία της αιτιολογίας επισημάνθηκε ότι το συγκεκριμένο σημείο της θέας απέχει σημαντικά από την Μονή, ενώ η όχληση (πχ. θορυβώδεις καταστάσεις) των μοναζουσών δεν πιθανολογείται ότι θα είναι τόσο μεγάλη σε σύγκριση με την εξαιρετικά μεγάλη τουριστική προσέλευση στους ίδιους τους χώρους της Μονής. Ο κίνδυνος δε απόρριψης αντικειμένων από τους επισκέπτες, δυστυχώς, υπάρχει σε κάθε σημείο θέας και σε κάθε σημείο στάθμευσης, ενώ ο αποκλεισμός από το φυσικό μνημείο (εφόσον δεν υπάρχει αντικειμενικός κίνδυνος καταστροφής του) δε συνάδει με το άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος περί ελεύθερης πρόσβασης και χρήσης των ελεύθερων δημοσίων χώρων ούτε και με το ν. 3028/02 (άρθρ. 3, παρ. 1, εδ. ε).

Επί της ανωτέρω απάντησης ζητήθηκε από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Τρικάλων, καθώς και από την Τεχνική Υπηρεσία της Π.Ε. Τρικάλων, να μας ενημερώσουν για τους τρόπους με τους οποίους νομιμοποιήθηκε η μεταγενέστερη της εγκρίσεως του έργου, επέμβαση της Εφορείας Αρχαιοτήτων για τη φραγή του ανοίγματος στη θέση «Θέα» (Κ5 θέση στάθμευσης), καθώς και για την τυχόν εξέταση άλλων λύσεων για την αποφυγή των, εκ του εγγράφου, πιθανολογούμενων ατυχημάτων, δεδομένου ότι είχε ήδη προβλεφθεί η κατασκευή ράμπας από γαιώδη υλικά.

Η Τεχνική Υπηρεσία της ΠΕ Τρικάλων με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 3347/128074/15.02.19 έγγραφο της προσκόμισε στην Αρχή σχεδιάγραμμα τροποποίησης της εν λόγω μελέτης εφαρμογής, βάσει των υποδείξεων της ΕΦΑ Τρικάλων και την υπ' αριθμ. πρωτ.: 2162/91754/01.07.11 απόφαση έγκρισης τροποποίησης μελέτης του έργου «Οδικό Κύκλωμα Μετεώρων».

4. Υπόγειος χώρος στάθμευσης:

Σχετικά με την καταγγελία για τον υπόγειο χώρο στάθμευσης στην Ι.Μ. Αγίας Τριάδας ενημερωθήκαμε από την ΕΦΑ Τρικάλων, με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/215951/139591/1241/14.06.17 έγγραφο, ότι πρόκειται για κατασκευή που υλοποιήθηκε πριν την ίδρυση της Εφορείας, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σήμερα η δυνατότητα παρέμβασης από πλευράς της. Το Τμήμα Υπηρεσιών Δόμησης του Δήμου Καλαμπάκας μας απάντησε στο υπ' αριθμ. πρωτ.: 2878/138/04.04.18 έγγραφο ότι προσκομίσθηκε δήλωση υπαγωγής στον ν. 4495/17 περί αυθαιρέτων με τίτλο «κλειστός χώρος στάθμευσης».

3) Οικοδομικές Εργασίες

Α. Μετόχι Αγ. Αντωνίου:

Με αίτηση προς τη Δ/ση Βυζαντινών – Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων καταγγέλθηκαν οικοδομικές εργασίες στο Πυξάρι (Μετόχι Αγ. Αντωνίου), αλλά και απόρριψη προϊόντων εκσκαφής στην ευρύτερη περιοχή. Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ ΕΦΑΤΡΙ/170955/109772/1052/14.06.17 έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων απαντάται ότι, καθ' όσον οι εργασίες πραγματοποιήθηκαν άνευ της προηγούμενης έγκρισης της υπηρεσίας, έγινε διακοπή των εργασιών και με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/ 185434/ 119375/1114/09.06.17

έγγραφο το ζήτημα εστάλη στην Υπηρεσία Δόμησης του Δήμου Καλαμπάκας, για την τήρηση της διαδικασίας περί αυθαιρέτων. Στο υπ' αριθμ. πρωτ.: 203/17.05.17 έγγραφο της Υπηρεσίας Δόμησης αναφέρεται ότι δεν προκύπτει για τη θέση που βρίσκεται το Μετόχι του Αγ. Αντωνίου να έχει εκδοθεί οικοδομική άδεια ή να έχει προηγηθεί οιαδήποτε έγκριση εργασιών. Για τους λόγους αυτούς η υπηρεσία προέβη με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 204/16.05.17 έγγραφό της σε διακοπή των οικοδομικών εργασιών. Ωστόσο, τονίζεται ότι με την από 12.06.17 αίτηση του ίδιου πολίτη καταγγέλλεται ότι όχι μόνο δε διακόπηκαν οι οικοδομικές εργασίες, αλλά αυτές συνεχίστηκαν με ταχείς ρυθμούς, με αποτέλεσμα τη μη αναστρέψιμη καταστροφή του μνημείου και του φυσικού τοπίου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από την υπηρεσία Δόμησης του Δήμου Καλαμπάκας να τον ενημερώσει άμεσα για τις ενέργειές της, αποστέλλοντας στην Αρχή τις σχετικές αυτοψίες. Επίσης, από την ΕΦΑ Τρικάλων ζητήθηκε να προβεί σε επιπλέον ενέργειες για την εκ νέου διακοπή των εργασιών και την παραπομπή των υπαιτιών στη δικαιοσύνη κατ' εφαρμογή του άρθρ. 56 του ν. 3028/02, εφόσον διαπιστώνεται καταστροφή του μνημείου ή του περιβάλλοντος χώρου του.

Σε συνέχεια των ανωτέρω μας απεστάλη το υπ' αριθμ. πρωτ.: 12645/359/31.08.17 έγγραφο του Τμήματος Υπηρεσιών Δόμησης του Δήμου Καλαμπάκας με συνημμένη την Έκθεση Αυτοψίας, μετά της επιβολής των προστίμων ανέγερσης και διατήρησης, αφορούσα στην Ι.Μ. Αγίου Αντωνίου. Ειδικότερα, προκύπτει η αυθαίρετη κατασκευή οικίσκων με λιθοδομή, διαμόρφωση διαδρόμου με πέτρα και κατασκευή πέτρινου τοιχίου, χωρίς οικοδομική άδεια και έγκριση των αρμοδίων φορέων και υπηρεσιών. Ακολουθώντας, με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 2878/138/04.04.18 έγγραφο της Υπηρεσίας Δόμησης πληροφορηθήκαμε ότι ο φάκελος μετά από εισήγηση του αρμοδίου της Ι.Μ. απεστάλη στο αρμόδιο ΣΥΠΟΘΑ.

Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/292325/189668/1597/27.09.17 έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων του ΥΠΠΟΑ αναφορικά με τις οικοδομικές εργασίες στην περιοχή της σκήτης του Αγ. Αντωνίου (τελεσθείσες στον περιβάλλοντα χώρο του μνημείου) διαπιστώθηκε ότι η εκτέλεση των εργασιών αυτών πραγματοποιήθηκε χωρίς άδεια της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠΠΟΑ και εκδόθηκε σήμα διακοπής εργασιών. Σε ότι αφορά στην εφαρμογή του άρθρ. 56 του ν. 3028/02, η Εφορεία υποστήριξε ότι συνήθης τακτική είναι αυτή της εφαρμογής του άρθρ. 73 παρ. 14 του ίδιου νόμου. Από την Εφορεία επισημάνθηκε εγγράφως ότι η διαχείριση ζητημάτων που αφορούν εκκλησιαστικά μνημεία απαιτεί ιδιαίτερο χειρισμό και συνεννόηση, η οποία δεν επιτυγχάνεται σε όλες τις περιπτώσεις.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αναφορικά με τις αυθαίρετες οικοδομικές εργασίες που τελέστηκαν στην Ι.Μ. Αγ. Αντωνίου (κατασκευή οικίσκων με λιθοδομή, διαμόρφωση διαδρόμου με πέτρα και κατασκευή πέτρινου τοιχίου) παρατήρησε, από το προσκομισθέν υλικό, ότι ήταν ιδιαιτέρως εκτεταμένες (41 τμ. οικίσκος, 130 μ. διάδρομος και 240 μ. τοιχίο). Ως προς τους ισχυρισμούς της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων ότι δεν βρίσκονται στο χώρο του μνημείου, αλλά στον περιβάλλοντα χώρο αυτού επισημάνθηκε ότι με το άρθρο 10 παρ. 1 του ν. /03 θεσπίζεται η γενική απαγόρευση κάθε ενέργειας σε ακίνητο μνημείο και στον περιβάλλοντα χώρο αυτού, η οποία είναι δυνατό να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του, ενώ το άρθρ. 56 παρ. 1 του ν. 3028/02 προβλέπει: «*Όποιος καταστρέφει, βλάπτει, ρυπαίνει, καθιστά ανέφικτη ή δυσχερή τη χρήση ή αλλοιώνει τη μορφή μνημείου ή ανήκοντος σε συλλογή μουσείου πολιτιστικού αγαθού ή πολιτιστικού αγαθού που έχει τοποθετηθεί σε ανοικτό ή κλειστό δημόσιο, δημοτικό ή κοινόχρηστο χώρο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη*». Επίσης, βάσει της παρ. 14 του άρθρ. 73 του ανωτέρω νόμου: «*...μπορούν να εκδίδονται προσωρινώς μεν σήματα οριστικώς δε πρωτόκολλα με τα οποία διαπιστώνεται η πλήρωση των προϋποθέσεων από τις οποίες απορρέουν οι έννομες συνέπειες που προβλέπονται από το νόμο ή τις δυνάμει αυτού εκδιδόμενες ατομικές ή κανονιστικές πράξεις, ιδίως η διακοπή εργασιών, η εγκατάσταση εργολάβων ή συνεργείων για τη διενέργεια εργασιών, η επιβολή αποζημίωσης ή τέλους, η αποβολή από ακίνητο, η κατάσχεση κινητού ή ακινήτου μνημείου. Τα σήματα και τα πρωτόκολλα αυτά εκδίδονται από τον Υπουργό Πολιτισμού, ο οποίος μπορεί να εξουσιοδοτεί σχετικά τον Γενικό Γραμματέα ή υπαλλήλους του Υπουργείου Πολιτισμού*». Περαιτέρω, υπενθυμίστηκε ότι με την ΥΑ 10977/16-5-1967 - ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967

«Περί χαρακτηρισμού ιστορικών μνημείων κλπ.» η περιοχή των Ι. Μονών των Μετεώρων περιλαμβανομένου του οικισμού Καστράκι Καλαμπάκας και του συνολικού τοπίου που περιλαμβάνει τους χαρακτηριστικούς βράχους των Μετεώρων χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό μνημείο. Επομένως, τονίστηκε προς την ΕΦΑ Τρικάλων ότι ακόμα και αν η επέμβαση δεν πραγματοποιήθηκε επί του μνημείου της Ι.Μ. Αγ. Αντωνίου, εντούτοις έγινε εντός της προστατευόμενης ως ιστορικό μνημείο έκτασης των Μετεώρων, αλλοιώνοντας τη δεδομένη μορφή της με δομικές κατασκευές και εκβραχισμούς, ενώ υπογραμμίστηκε ότι βάσει της αναριοθέτησης της ζώνης Α' (ΥΑ 86695/20638/2984/313/20.08.12) καμία εργασία δεν επιτρέπεται στα υφιστάμενα κτήρια των μονών και στο περιβάλλον τους, ενώ δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε αλλοίωση του εδάφους ή η εγκατάσταση οποιασδήποτε κατασκευής. Η Ανεξάρτητη Αρχή κατέληξε ότι η τακτική, εν προκειμένω, της διακοπής των εργασιών, χωρίς την επιβολή των προβλεπόμενων κυρώσεων από τις αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων, δημιουργεί εντύπωση ελαστικότητας και ανοχής στους διοικουμένους. Πολλώ δε μάλλον όταν από τους αναφερόμενους καταγγέλλεται ότι παρά τη διακοπή των εργασιών που επιβλήθηκε από την Εφορεία, οι εργασίες συνεχίστηκαν μέχρι την ολοκλήρωση της κατασκευής.

Β. Ι.Μ. Αγίας Τριάδας:

Οι αυθαίρετες εργασίες που καταγγέλλθηκαν στην Ι.Μ. Αγίας Τριάδας (καθαίρεση εξωτερικού τοιχίου της νότιας πλευράς της πτέρυγας και εργασίες κατασκευής κόγχης του ιερού του νέου ναού) διακόπηκαν με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/225674/146216/1285/19.06.17 έγγραφο από την ΕΦΑ Τρικάλων μέχρι να γνωμοδοτήσει το ΚΑΣ, αφού απεστάλη αρμοδίως η σχετική μελέτη αποκατάστασης όψεων και στεγών. Ακολούθως εκδόθηκε η υπ' αριθμ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΜ/ΤΜΒΜΜ/123823/13447/805/305/21.03.18 ΥΑ, η οποία ενέκρινε την μελέτη θέτοντας, όμως, ως όρο την καθαίρεση όλων των αυθαίρετων κατασκευών που είχαν πραγματοποιηθεί για τη διαμόρφωση του νέου ναού.

Από τον Συνήγορο του Πολίτη ζητήθηκε, επανελημμένα, τόσο από την ΕΦΑ Τρικάλων, όσο και από την Υπηρεσία Δόμησης του Δήμου Καλαμπάκας να του γνωστοποιήσουν εάν έχουν πραγματοποιηθεί οι εργασίες καθαίρεσης των αυθαιρέτων κατασκευών στην Ι.Μ. Αγ. Τριάδας.

Η Υπηρεσία Δόμησης του Δήμου Καλαμπάκας με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 2546/76/01.03.19 μας ενημέρωσε ότι πραγματοποιήθηκε άρση του σήματος διακοπής οικοδομικών εργασιών με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/ 95185/65494/520/25.02/19 έγγραφο της ΕΦΑ Τρικάλων και κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας με αυτήν της δηλώθηκε ότι η καθαίρεση των υλικών δε θα γίνει, καθότι θα απαιτηθούν για την ολοκλήρωση των εγκεκριμένων εργασιών τμηματικά. Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/101376/69844/561/06.05.19 έγγραφο της ΕΦΑ Τρικάλων πληροφορηθήκαμε ότι οι καθαιρέσεις των αυθαιρέτων κατασκευών στο χώρο της Ι.Μ. Αγίας Τριάδας εφαρμόζονται παράλληλα με την υλοποίηση της εν λόγω μελέτης. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι τέτοια πρόβλεψη δεν περιλαμβανόταν εντός της ΥΑ έγκρισης της μελέτης, ούτε και αποτελεί διαδικασία που εφαρμόζεται κατά τη διαδικασία κατεδάφισης αυθαιρέτων κατασκευών.

Γ. Ι.Μ. Βαρλαάμ:

Για την πραγματοποίηση αυθαιρέτων κατασκευών εντός του χώρου της Ι.Μ. Βαρλαάμ ενημερωθήκαμε με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 2878/138/04.04.18 έγγραφο της Υπηρεσίας Δόμησης του Δήμου Καλαμπάκας ότι η υπηρεσία ζήτησε το αποτέλεσμα του πορίσματος του ελέγχου (αυτοψίας) στον χώρο των Μετεώρων της ΕΦΑ Τρικάλων. Η ΕΦΑ απέστειλε το πόρισμα της και η Υπηρεσία Δόμησης ζήτησε από την Ι.Μ. Βαρλαάμ την προσκόμιση σχετικών εγκρίσεων για την εκτέλεση των οικοδομικών εργασιών. Καθόσον δεν προσκομίστηκαν τα σχετικά στοιχεία που ζητήθηκαν η ΥΔΟΜ προέβη σε αυτοψία, αλλά δεν κατέστη εφικτή η ολοκλήρωση του ελέγχου καταγραφής – μέτρησης των αυθαιρεσιών λόγω της ιδιομορφίας των χώρων της Ι.Μ. Για τον σκοπό αυτό ζητήθηκε από τον Δήμαρχο Καλαμπάκας η σύσταση ομάδας ελέγχου από αρμοδίους μηχανικούς, προκειμένου να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες στις Ι.Μ. των Μετεώρων.

Προς την Υπηρεσία Δόμησης και τις λοιπές αρμόδιες υπηρεσίες τονίστηκε από την Αρχή ότι στο αρθρ. 87 του ν. 4495/17 προβλέπονται οι τρόποι απόδειξης του χρόνου κατασκευής των αυθαιρέτων κατασκευών. Επίσης, υπενθυμίστηκε ότι η οριοθέτηση της αδόμητης ζώνης Α' στον αρχαιολογικό χώρο των Μετεώρων καθορίστηκε το 1995 και έγινε επαναοριοθέτηση το 2012. Το γεγονός της υποβολής μελετών σε χρόνο μεταγενέστερο, οι οποίες ακόμα δεν έχουν εκτιμηθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ, δεν αναιρεί το γεγονός της πραγματοποίησης αυθαιρέτων κατασκευών άνευ οικοδομικών αδειών και άνευ των σχετικών εγκρίσεων που απαιτεί ο αρχαιολογικός νόμος.

Από την ΕΦΑ Τρικάλων και τη Δ/ση Βυζαντινών Αρχαιοτήτων του ΥΠΠΟΑ ζητήσαμε να ενημερωθούμε εάν έχει ακολουθηθεί η νόμιμη διαδικασία παραπομπής της υπόθεσης της Ι.Μ. Βαρλαάμ στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές βάσει των άρθρων 10 παρ.1, 3, 4, αρθρ. 56 παρ.1 και αρθρ. 67 του ν. 3028/02. Η ΕΦΑ Τρικάλων με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/295087/211663/1767/02.08.18 έγγραφό της μας είχε πληροφορήσει ότι σε ό,τι αφορά στην παραπομπή της υπόθεσης στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές, η υπηρεσία βρίσκεται σε συνεννόηση με την Κεντρική Υπηρεσία του ΥΠΠΟΑ προκειμένου να λάβει νομική καθοδήγηση για τη σύνταξη της μηνυτήριας αναφοράς. Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/90340/62054/1041/429/04.07.19 έγγραφο της Δ/σης ενημερωθήκαμε ότι δεν έχει υπάρξει καμία εξέλιξη για την υποβολή μήνυσης από την ΕΦΑ Τρικάλων, ενώ εγκρίθηκε η ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/329534/236493/4407/1790/06.07.18 ΥΑ για την «Έγκριση επισκευής και διαμόρφωσης τμημάτων του αύλειου χώρου της Ι.Μ. Βαρλαάμ Μετεώρων». Επίσης, πληροφορηθήκαμε ότι στην ΥΑ ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΕΤ/ΔΑΒΜΜ/ΤΜΒΜΜ/213134/22760/1836/447/22.04.19 «Έγκριση της μελέτης αποκατάστασης του εξώστη του πύργου του βρυζονίου της Ι.Μ. Βαρλαάμ Μετεώρων» προβλέπεται να κατατεθεί προς έγκριση μελέτη για τη συνολική αποκατάσταση του μνημείου.

Αναφορικά με το ζήτημα της παραπομπής της υπόθεσης στον αρμόδιο εισαγγελέα ως προβλέπεται με βάση τις διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου, η ΕΦΑ Τρικάλων μας απάντησε, τελικώς, με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/101376/69844/561/06.05.19 έγγραφό της ότι αντί της μηνυτήριας αναφοράς προκρίθηκε η λύση της συνολικής αποκατάστασης των αυθαιρεσιών της Ι.Μ. σύμφωνα με την προαναφερόμενη πρόβλεψη στην ανωτέρω ΥΑ.

Δ. Μεγάλο Μετέωρο

Στην Ι.Μ. του Μεγάλου Μετεώρου καταγγέλθηκαν εργασίες για την κατασκευή μικρού οικίσκου. Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/444030/293152/2441/19.12.17 έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων ενημερωθήκαμε ότι οι εργασίες για την κατασκευή μικρού οικίσκου για την τοποθέτηση Η/Μ εγκατάστασης αναβάθμισης της ΔΕΗ διακόπηκαν, μετά από προφορική εντολή, καθώς δεν υπήρχαν οι απαιτούμενες εγκρίσεις από την Εφορεία. Στον χώρο παρέμεινε οικοδομικό υλικό, το οποίο πλέον έχει απομακρυνθεί. Τέλος, με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΤΡΙ/295087/211663/1767/02.08.18 έγγραφο της ως άνω Εφορείας μας γνωστοποιήθηκε ότι ο ηγούμενος της Μονής έχει αναθέσει την εκπόνηση μελέτης, η οποία θα υποβληθεί προς έγκριση στα αρμόδια όργανα του ΥΠΠΟΑ και θα αφορά την κατασκευή οικίσκου όπου θα τοποθετηθούν οι Η/Μ εγκαταστάσεις του δικτύου αναβάθμισης της ΔΕΗ.

4. ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, πέραν των ζητημάτων που καταγγέλλθηκαν από τους πολίτες, έθιξε θέματα στο πλαίσιο της διαμεσολάβησης, τα οποία αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια της παρέμβασής του προς τις αρμόδιες υπηρεσίες.

1) Έλλειψη προσωπικού φύλαξης (αρχαιοφυλάκων) στην ΕΦΑ Τρικάλων

Ο ρόλος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων είναι καταλυτικός με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο της περιοχής και δυστυχώς προκύπτει ότι οι έλεγχοι που έχουν πραγματοποιηθεί δεν ήταν μέχρι σήμερα επαρκείς, προκειμένου να μην καταγράφονται ανάλογα φαινόμενα. Κατά τη διάρκεια της σύσκεψης που πραγματοποιήθηκε στα Τρίκαλα, στις 30.03.18, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Τρικάλων ενημέρωσε τον ΣτΠ ότι το προσωπικό φύλαξης για όλη την περιοχή των Μετεώρων είναι ένας αρχαιοφύλακας. Με έγγραφό της η Ανεξάρτητη Αρχή ζήτησε από τη Δ/ση Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (Τμήμα Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων και Αρχαιολογικών Έργων) του ΥΠΠΟΑ να λάβει υπόψη την αναγκαιότητα ενίσχυσης της ΕΦΑ Τρικάλων με προσωπικό αρχαιοφυλάκων και να εισηγηθεί, μαζί με την ΕΦΑ Τρικάλων, προς τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ την πρόσληψη αρμοδίων υπαλλήλων ως μόνιμου προσωπικού φύλαξης. Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/289990/208023/3869/ 1558/23.07.18 έγγραφο της Δ/σης Βυζαντινών Αρχαιοτήτων απαντήθηκε ότι η πρόσληψη προσωπικού φύλαξης δεν ανήκει στις αρμοδιότητες της εν λόγω Δ/σης. Ωστόσο, δεν προκύπτει ότι εισηγήθηκε αρμοδίως προς την τότε πολιτική ηγεσία του ΥΠΠΟΑ την πρόσληψη/ απασχόληση περισσότερων αρχαιοφυλάκων στα Μετέωρα.

2) Έλλειψη προσωπικού Υπηρεσίας Δόμησης Καλαμπάκας

Με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 34/15.03.18 έγγραφο της Υπηρεσίας Δόμησης του Δήμου ενημερώθηκε ο Δήμαρχος Καλαμπάκας για την αναγκαιότητα συνδρομής της εν λόγω υπηρεσίας δια αρμοδίων μηχανικών προκειμένου να πραγματοποιηθεί έλεγχος και μετρήσεις επί των αυθαιρέτων κτισμάτων των Ι. Μονών, όπως αυτές είχαν αποτυπωθεί στο πόρισμα της ΕΦΑ Τρικάλων. Ακολούθως, με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 2878/138/04.04.18 έγγραφο της Υπηρεσίας Δόμησης είχαμε πληροφορηθεί ότι στην Πολεοδομία του Δήμου υπηρετεί ένας μόνον υπάλληλος.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το άρθρ. 32 του ν. 4495/17 για την έκδοση οικοδομικής άδειας ως και για κάθε οικοδομική εργασία ακινήτων που ανήκουν στην Εκκλησία της Ελλάδας πρέπει να εκδίδεται γνωμοδότηση από το Κεντρικό Συμβούλιο Εκκλησιαστικής Αρχιτεκτονικής (ΚΕ.Σ.Ε.Α.) πριν από την προέγκρισή τους. Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 8 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι στην Εκκλησία της Ελλάδος συνίσταται Υπηρεσία Δόμησης, η οποία ασκεί τις αρμοδιότητες των Υπηρεσιών Δόμησης και εκδίδει τις οικοδομικές άδειες χωρικής δικαιοδοσίας της εκκλησίας της Ελλάδος. Εντούτοις, οι Υπηρεσίες Δόμησης των Δήμων, με βάση και την εγκύκλιο οικ. 20777/26.04.17 της Δ/σης Αρχιτεκτονικής, Οικοδομικών Κανονισμών & Αδειοδοτήσεων (Τμήμα Γ') επί του αρθρ. 2 παρ. 2 Στ του ν. 4030/11, όπως προστέθηκε με την παρ. 1 του άρθρ. 53 του ν. 4178/13, οφείλουν να προβούν στον έλεγχο των κατασκευών που αφορούν τα εκκλησιαστικά ακίνητα, ενημερώνοντας την Υπηρεσία Δόμησης της Εκκλησίας της Ελλάδος. Συγκεκριμένα, κατά το κείμενο της ανωτέρω εγκυκλίου ανατίθεται η εν λόγω αρμοδιότητα στους Δήμους εξαιτίας του γεγονότος ότι η Υπηρεσία Δόμησης της Εκκλησίας της Ελλάδος βρίσκεται στην Αθήνα και ο έλεγχος των κατασκευών απαιτεί επιτόπου μετάβαση στο ακίνητο και διενέργεια αυτοψίας, σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Από όλα τα μεταγενέστερα έγγραφα της Υπηρεσίας Δόμησης δεν προκύπτει να έχει ενισχυθεί η υπηρεσία, έστω και προσωρινά, για τη διενέργεια των συγκεκριμένων αυτοψιών με το κατάλληλο προσωπικό είτε από τον ίδιο τον Δήμο είτε από συναρμόδιες υπηρεσίες.

2) Ενοποίηση Αρχαιολογικού Χώρου Μετεώρων:

Η Αρχή ζήτησε από τη Δ/ση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων και τη Δ/ση Μουσείων του ΥΠΠΟΑ να ενημερωθεί για τον τυχόν σχεδιασμό οργανωμένου αρχαιολογικού χώρου στην περιοχή των Μετεώρων, καθώς και για το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η έγκριση χρηματοδότησης για την τοπογραφική αποτύπωση των αρχαιολογικών καταλοίπων του χώρου, όπως αναφέρεται στο υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ ΕΦΑΤΡΙ/170955/109772/1052/14.06.17 έγγραφο. Η Δ/ση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων μας απάντησε με το υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/444030293152/7313/2293/14.11.17 έγγραφο ότι ο χαρακτηρισμός της περιοχής των Μετεώρων ως οργανωμένου αρχαιολογικού χώρου δεν είναι εφικτός λόγω της μεγάλης του έκτασης, αλλά και εξαιτίας του ότι αυτός δεν ανήκει εξ ολοκλήρου στο Δημόσιο. Περαιτέρω, η ανωτέρω Δ/ση υποστήριξε ότι η περίφραξη και η επιβολή ωραρίου λειτουργίας θα συνεπαγόταν την έκδοση μιας κανονιστικής πράξης η οποία δε θα μπορούσε να εφαρμοστεί σε τόσο μεγάλη έκταση με τόσες οδούς πρόσβασης και θα ερχόταν σε σύγκρουση με το δικαίωμα των πολιτών στη απόλαυση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Α. ΑΥΘΑΙΡΕΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ & ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ - ΠΛΗΜΜΕΛΗΣ ΕΛΕΓΧΟΣ & ΑΠΟΦΥΓΗ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΚΥΡΩΣΕΩΝ Ή ΠΑΡΑΠΟΜΠΗΣ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Από τα στοιχεία της έρευνας του Συνηγόρου του Πολίτη καθίσταται σαφές ότι για τις περισσότερες αυθαίρετες επεμβάσεις που καταγγέλθηκαν είτε δεν εκδόθηκαν εγκαίρως σήματα διακοπής οικοδομικών εργασιών είτε αυτά παραβιάστηκαν από τους υπευθύνους μετά την έκδοσή τους. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι πριν την κατασκευή τους δεν είχαν ληφθεί οι απαιτούμενες άδειες/ εγκρίσεις ούτε από την αρμόδια Υπηρεσία Δόμησης ούτε από το ΥΠΠΟΑ.

Το αποτέλεσμα είναι να έχουν λάβει χώρα εκτεταμένες οικοδομικές παρεμβάσεις που αλλοιώνουν σημαντικά την αρχική εικόνα συγκεκριμένων μονών και του περιβάλλοντος χώρου αυτών, προξενώντας σε κάποιες περιπτώσεις ανεπίτρεπτη αλλοίωση του φυσικού ανάγλυφου του βράχου, ο οποίος ως μοναδικό τοπίο προστατεύεται εξίσου με τα βυζαντινά μνημεία.

Η έλλειψη κατάλληλου προσωπικού στις αρμόδιες υπηρεσίες είναι δυστυχώς συνήθης και προφανώς δυσχεραίνει την εκπλήρωση των καθηκόντων της διοίκησης. Εντούτοις, στις συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι προφανές ότι οι αυθαίρετες αυτές εργασίες πραγματοποιήθηκαν μέσα σε μεγάλο βάθος χρόνου, γεγονός το οποίο δε δύναται να δικαιολογήσει τους λόγους που δεν έγιναν αντιληπτές από την αρμόδια Εφορεία Αρχαιοτήτων εγκαίρως. Περαιτέρω, η μη ενεργοποίηση του Δήμου Καλαμπάκας για την εξεύρεση, με οιαδήποτε μέσα, κατάλληλου προσωπικού για την προσωρινή, έστω, ενίσχυση της Υπηρεσίας Δόμησης για την καταγραφή των αυθαιρέτων κατασκευών, αποκτά εξέχουσα βαρύτητα όταν εξετάζεται υπό το πρίσμα της σοβαρότητας και μοναδικότητας του προστατευόμενου αγαθού. Εν ολίγοις, η έλλειψη προσωπικού δεν δικαιολογεί την παράλειψη των υπηρεσιών να προβούν στις κατά νόμο ενέργειες. Εντούτοις, είναι προφανής και επιτακτική η ανάγκη πρόσληψης του απαιτούμενου προσωπικού φύλαξης στην ΕΦΑ Τρικάλων, αλλά και η ενίσχυση του προσωπικού της ΥΔΟΜ Καλαμπάκας.

Περαιτέρω, ο Συνηγόρος του Πολίτη τονίζει ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ (τοπικές και κεντρικές), παρά τις εκτεταμένες επεμβάσεις και την αλλοίωση των πολιτιστικών μνημείων όσο και του φυσικού τοπίου, τα οποία διαπιστώθηκαν με σχετικό πόρισμά τους, δεν ενεργοποίησαν τη διάταξη του άρθρου 56 παρ. 1 του ν. 3028/02, η οποία προβλέπει: *«Όποιος καταστρέφει, βλάπτει, ρυπαίνει, καθιστά ανέφικτη ή δυσχερή τη χρήση ή αλλοιώνει τη μορφή μνημείου ή ανήκοντος σε συλλογή μουσείου πολιτιστικού αγαθού ή πολιτιστικού αγαθού που έχει τοποθετηθεί σε ανοικτό ή κλειστό δημόσιο, δημοτικό ή κοινόχρηστο χώρο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη»*. Οι σχετικές απαντήσεις των υπηρεσιών του ΥΠΠΟΑ περί πρόκρισης των βέλτιστων λύσεων αντί της παραπομπής στη δικαιοσύνη των υπαιτιών ή περί αναγκαιότητας ιδιαίτερου χειρισμού και συνεννοήσεων σε υποθέσεις που αφορούν τα

εκκλησιαστικά μνημεία δημιουργεί εικόνα παλινδρόμησης σε ξεπερασμένες μορφές διοίκησης, καθώς δεν δικαιολογείται σε κανένα επίπεδο η διαφορετική αντιμετώπιση των διοικουμένων.

Επισημαίνεται ότι το Τμήμα Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων και Αρχαιολογικών Έργων του ΥΠΠΟΑ με τα υπ' αριθμ. πρωτ.: ΑΠΚ/ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/171863/110414/4194/908/07.06.17 και ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ.ΔΒΜΑ/ΤΒΜΑΧΜΑΕ/125261/86723/1434/566/27.03.19 έγγραφά του, ζητούσε την επαγρύπνηση της ΕΦΑ Τρικάλων για την τήρηση των διατάξεων του ν. 3028/02, καθώς ο αρχαιολογικός χώρος των Μετεώρων προστατεύεται και από την UNESCO (Κατάλογος Παγκόσμιας Κληρονομιάς) ως μεικτό πολιτιστικό και φυσικό αγαθό.

Οφείλουμε, επίσης, να αναλογιστούμε ότι εκ μέρους των Ιερών Μονών, οι οποίες οφείλουν να είναι εκ των θεματοφυλάκων, τόσο του πολιτιστικού όσο και του φυσικού περιβάλλοντος της έκτασης, οι ενέργειες αυθαιρεσίας ενέχουν ακόμα μεγαλύτερη αρνητική αξιακή σημασία και βαρύτητα έναντι των απλών πολιτών. Επιπλέον, μέσα σε μια περιοχή, με ένα τόσο αυστηρό και ολοκληρωμένο καθεστώς προστασίας, είναι έντονα κατακριτέο να παρουσιάζονται τέτοια φαινόμενα αυθαιρεσίας. Επίσης, πέραν των έγγραφων συστάσεων προς την ΕΦΑ Τρικάλων η Δ/ση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων του ΥΠΠΟΑ, δεν άσκησε έλεγχο κατά των αρμοδίων υπαλλήλων που αποδεδειγμένα είχαν προβεί, σε αρκετές περιπτώσεις, σε πλημμελή άσκηση των καθηκόντων τους, ούτε και προέβη στην υποβολή της προαναφερόμενης μήνυσης κατά των υπαιτίων βλάβης των μνημείων.

Β. ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ & ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

Από την έρευνα και τις συσκέψεις με τις αρμόδιες υπηρεσίες προέκυψε ότι πολλές εκ των Ι.Μ. στερούνται Οικοδομικών Αδειών λόγω παλαιότητας των κτισμάτων, ενώ επίσης, δεν συνάγεται να έχει πραγματοποιηθεί, μέχρι σήμερα, κάποια οργανωμένη καταγραφή των αρχιτεκτονικών τους στοιχείων με αποτέλεσμα να μην είναι διοικητικά κατοχυρωμένα, κατόπιν έκδοσης σχετικών πράξεων, η οικοδομική τους μορφή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται το έργο των υπηρεσιών όταν καλούνται να εξετάσουν παράνομες επεμβάσεις. Εντούτοις, τονίζεται ότι δύνανται να τεθούν χρονικά σημεία αναφοράς καθώς η οριοθέτηση της αδόμητης ζώνης Α' στον αρχαιολογικό χώρο των Μετεώρων καθορίστηκε το 1995 και έγινε επαναοριοθέτηση το 2012. Επισημαίνεται ότι στο άρθρ. 87 του ν. 4495/17 προβλέπονται οι τρόποι απόδειξης του χρόνου κατασκευής των αυθαίρετων κατασκευών.

Για τις εξεταζόμενες περιπτώσεις οι υπεύθυνοι των Ι.Μ. κατόπιν των καταγγελιών και της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη απέστειλαν φακέλους μελετών προς τις αρμόδιες υπηρεσίες για να προωθηθούν στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (ΚΑΣ) προκειμένου να λάβουν τις απαιτούμενες γνωμοδοτήσεις. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου οι γνωμοδοτήσεις ήταν, υπό όρους, θετικές και ακολούθησε η έκδοση ΥΑ για την έγκριση των μελετών.

Το γεγονός, ωστόσο, της υποβολής μελετών σε χρόνο μεταγενέστερο, δεν αναιρεί το γεγονός της πραγματοποίησης αυθαίρετων κατασκευών άνευ οικοδομικών αδειών και άνευ των σχετικών εγκρίσεων που απαιτεί ο αρχαιολογικός νόμος.

Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι με βάση διάταξη του άρθρ. 114 (παρ. 1 δ.) του ν. 4495/17, κατά παρέκκλιση όσων ορίζονται με το άρθρ. 89, δίδεται η δυνατότητα τακτοποίησης αυθαίρετων κατασκευών της Εκκλησίας της Ελλάδος που ευρίσκονται εντός αρχαιολογικών χώρων, ακόμα και εντός της αδόμητης ζώνης Α'. Εξ αυτού και μόνο του λόγου και της εξαιρετικά ευνοϊκής αντιμετώπισης που παρέχει η νομοθεσία στα ακίνητα δημοσίου ενδιαφέροντος, ο έλεγχος της διοίκησης οφείλει να είναι σαφώς αυστηρότερος και ολοκληρωμένος, ιδιαίτερα σε περιοχές που προστατεύονται πολύπλευρα από τη νομοθεσία, λόγω στοιχείων τόσο του φυσικού, όσο και του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Ωστόσο, ο Συνήγορος του Πολίτη κρίνει ότι απαιτείται ενεργοποίηση των αρμοδίων υπηρεσιών και των υπευθύνων των Ι.Μ. προκειμένου να γίνει αναλυτική καταγραφή των κτισμάτων και της υφιστάμενης αρχιτεκτονικής δομής του συνόλου των Ι.Μ. και των μετοχιών τους. Στόχος

πρέπει να είναι η αποτύπωση της συνολικής κατάστασης στο σήμερα, με παράλληλη εισήγηση των βέλτιστων λύσεων σε περιπτώσεις που έχει αλλοιωθεί σημαντικά η μορφή των βυζαντινών μνημείων ή του περιβάλλοντος. Η καταγραφή αυτή, είτε πραγματοποιηθεί με τη μορφή μελετών είτε με άλλον τρόπο, πρέπει να λαμβάνει υπόψη το αρχαιακό υλικό που βρίσκεται στη διάθεση των Ι.Μ. και των αρμοδίων υπηρεσιών του ΥΠΠΟΑ.

6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με βάση όσα αναλυτικά αναφέρθηκαν ανωτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη εισηγείται προς τη διοίκηση τα κάτωθι:

1. Έλεγχος των αρμοδίων υπαλλήλων του ΥΠΠΟΑ σχετικά με την πλημμελή άσκηση των καθηκόντων τους
2. Παραπομπή των υπαιτίων στον αρμόδιο εισαγγελέα, βάσει του άρθρ. 56 του ν. 3028/02, για βλάβη και αλλοίωση μνημείου
3. Αυστηρή τήρηση των όρων των ΥΑ που εγκρίνουν τις αρχιτεκτονικές μελέτες των Ιερών Μονών και παραπομπή των υπαιτίων στη δικαιοσύνη εφόσον δεν τηρούνται οι όροι των ΥΑ
4. Ενίσχυση του προσωπικού της Εφορείας Αρχαιοτήτων Τρικάλων με αρχαιοφύλακες που θα απασχολούνται στον αρχαιολογικό χώρο των Μετεώρων
5. Ενίσχυση του προσωπικού της ΥΔΟΜ Καλαμπάκας προκειμένου να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση των απαιτούμενων ελέγχων
6. Έλεγχος της επαρκούς άσκησης των καθηκόντων του Δημάρχου Καλαμπάκας και των υπηρεσιών του Δήμου
7. Καταγραφή του συνόλου των κτισμάτων και της αρχιτεκτονικής δομής των Ι.Μ. των Μετεώρων
8. Κατάθεση μελέτης ασφαλτόστρωσης, η οποία έχει ήδη πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του έργου βελτίωσης της αγροτικής οδοποιίας στο ΤΔ Καστρακίου, στις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ, προκειμένου να εξεταστεί η λήψη ή μη των σχετικών εγκρίσεων
9. Κατάθεση μελέτης επισκευής – συντήρησης του συνολικού αποχετευτικού δικτύου του αρχαιολογικού χώρου των Μετεώρων στις συναρμόδιες υπηρεσίες

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη καλεί, κατά το άρθρ. 4 § 5 του ν. 3094/2003, τους αρμοδίους Υπουργούς Πολιτισμού & Αθλητισμού, καθώς και Περιβάλλοντος & Ενέργειας να αναλάβουν τις απαιτούμενες πρωτοβουλίες για την αποκατάσταση και προστασία της εξέχουσας σημασίας περιοχής των Μετεώρων, καθώς και να διερευνήσουν συνολικά το ζήτημα και να τοποθετηθούν στα αναδειχθέντα, με το παρόν πόρισμα, ζητήματα διοικητικής δράσης.

Με τιμή

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη